

njima. Perugini (O. c. 254/57) primjećuje, kako se očito vidi razvitak u konkordatima gledom na KA. U Lettonskom je konkordatu uključena, ako i ne izrijeком, U Litavskom je izrijeком spomenuta. U talijanskom se još jače naglasuje čisto vjerski značaj KA. A u njemačkom se više ne priznaje KA samo sloboda postojanja i djelovanja, nego joj se daje i zaštita u njezinim ustanovama i njezinom djelovanju. Tu se ujedno ustanovljuje i to, da ovu zaštitu uživaju i ona katolička društva, koja prosljeđuju socijalne ili staleške ciljeve, a razvijaju svoju djelatnost izvan i iznad svake političke stranke.

S austrijskom je republikom sklopiila sv. Stolica konkordat 1934. U protokolu, koji je priložen konkordatu, dodaje se art. XIV. konkordata: Austrijska savezna država daje udruženjima, koja prosljeđuju prvotno vjerske ciljeve, te koja sačinjavaju KA i kao takve potpadaju pod vlast mjesnog Ordinarija, punu slobodu gledom na njihovu organizaciju i njihovo djelovanje. Savezna će se država za to brinuti, da bude zaštićeno uzdržavanje i razvijanje onih organizacija katoličke mladeži, što ih priznaju nadležni crkveni poglavari i da u onim omladinskim organizacijama, što ih ustanovljuje država, bude katoličkoj mladeži osigurano dostojno izvršavanje vjerskih dužnosti i odgoj u vjersko-čudorednom smislu prema načelima Crkve. Štampa ne će biti podvrgnuta nikakvim ograničenjima gledom na zastupanje katoličke nauke.

Bilješke iz moralnog bogoslovlja.

Prof. A. Živković.

I. Moral u medicini. Ovih se posljednjih godina provlači medicinskom literaturom riječi o krizi medicine. Javljaju se glasovi, koji jasno i otvoreno govore, da medicina na dosadanjem putu ne može i ne smije prosljediti, već da joj se valja okrenuti drugim smjernicama, koje više odgovaraju i naučnoj visini i čovječjem dostojanstvu. Otpočeo je tako Oskar Bumke, Münchenski psihiater, a nastavio Bernhard A s c h n e r u djelu »Krisis der Medizin« (5. izdanje 1933., Hippokrates-Verlag, Stuttgart). Za njina cio niz imena, koja nešto znače u naučnom svijetu: Jos. Losse, Erwin Link, J. Bresler, M. Reinhardt, Hans Much, W. Capelle itd.

Što se prigovara dosadanoj medicinskoj znanosti? Ovo: a) da se drži stare celularne teorije po Virchowu i lokalne terapije, b) da službena medicina zastupa materijalistički nazor na svijet, c) da ima isključivo prirodoznanstveni karakter, pa i čovjeka smatra tek podesnim objektom za pokušaje svojih naučnih hipoteza, d) da u fanatično-naučnom »istraživanju« ima odveć veliki uplit kemija, 6) da često igra samo na jednu kartu i slijepo slijedi samo jednu metodu, 7) da u vezi s rečenim pod b) psihičke pojave svodi na suštu fiziologiju. Sve su te pojave samo upliv one škole, koja bez

kritičkog ispitivanja prihvaća gledište, što su ih unijeli u prirodne znanosti Darwin, Vogt, Häckel i dr. A da se taj filozofski nazor mogao održati u medicinskim krugovima tako dugo, kad ga je kritička filozofija već poodavna napustila, leži razlog u činjenici, da se medicinsko školovanje slabo obazire na filozofiju. I doista u nastavnom programu medicinara po našim i stranim sveučilištima nema predavanja iz filozofije, baš naročito iz etike. A zvanje, koje toliko zahvaća na polje gdje se unakrštavaju pogledi o cilju, postanku i opstanku života, ne može biti u realnom životu indiferentno prema tim pitanjima. Zato se javljaju glasovi, koji izdižu veličinu Hippokratovu i princip, koji je on već postavio: poštuj i štedi život! Oni vape za »liječničkom etikom«, za čvrstim i stalnim načelima u djelovanju, koja se ne mijenjaju, nego ostaju jednima i jednima u svim mnogostrukim životnim prilikama. Zvuči gotovo nevjerovatno, veli Much, da se riječ »etika« ni u jednom medicinskom kolegiju ne spominje. I kad s toga Albert Moll u svom djelu »Aerztliche Ethik« nastoji, da nade put, kako bi se moralni princip u liječničkom zvanju jače istaknuo, onda je to njegovo nastojanje vrlo hvalevrijedno. Ali kad on staje kod relativnog etičkog principa, kad dopušta svakome da njegova individualna etika dolazi do izražaja, onda on griješi, jer ne vidi, da će tako najoprečniji i najnemoralniji postupci biti opravdavani u ime etike. Sve nastojanje, da se »liječnička etika« podigne, ostat će bezuspješno, dokle god se ona ne slobodi evolucionističkih predrasuda. Ona mora usvojiti jedan jedinstven moralni princip, nepromjenjiv i vječan, kao što je nepromjenjiv i vječan Bog, od kojega polazi. Znamo, da je probijanje te misli otešćano u današnje vrijeme. Ali ono nije nepoznato i nije nesimpatično onima, koji iskreno i ozbiljno traže izlaza iz neodrživog stanja u koje je sve naučno djelovanje upleteno materijalističkim i evolucionističkim teorijama. Čovjek nije samo materija, on nosi u sebi duhovni princip. I liječnik mora bolesnikovu dušu razumjeti. Novo nastojanje u medicini ide za tim. (V. Th.-prakt. Quartalsch. br. 3/1934. »Krise der Medizin und ärztliche Ethik« od prof. dr. F. Waltera).

O istoj stvari ima dosta raspravljanja u stručnim medicinskim, a i po raznim katoličkim časopisima. Spominjem još:

L. Scramin: Appunti di morale professionale per i medici, 2^a edizione. Roma 1934. Editrice »Studium« 160, pag. 127, Lit 5.—.

J. Walter: Aertzliche Beruffragen und christliches Sittengesetz (Schönere Zukunft) t. g. 1933/34, p. 629—631.

G. Lami: Crisi della medicina e morale professionale. Studium t. 29. 1933. p. 591.

II. Je li dozvoljeno sebe osakati drugomu u korist? Znamo, da ima slučajeva, gdje ljudi daju od sebe dio svoga vlastitoga tijela ili krvi, da se bližnjemu pomogne. To je dozvoljeno, kad se uzeti dio može bez opasnosti po naš organizam lako nadoknaditi, kao što

je slučaj kod kože ili krvi. Međutim povodom jednog naročitog slučaja, o kojemu je nedavno pala presuda kasacionog suda u Napulju, raspravljano je pitanje: da li može netko nekažnjeno ustupiti drugomu svoj organ u svrhu, da onaj drugi ojača ili ozdravi? Osim što ova stvar ima svoju pravnu i biološku stranu ima ona i moralnu, koja nas ovdje interesira. O tomu je, a povodom presude spomenutog kasacionog suda, dao svoje mišljenje rektor milanskog katoličkog sveučilišta P. Augustin Gemelli u sv. 3./1934. časopisa »La scuola cattolica«.

Slučaj je ovaj: neki Viktor Lapegna pogodio se za 10.000 lira s jednim studentom, da mu ovaj otstupi, jednu svoju seksualnu žlijezdu, pa da liječnici na njemu pokušaju operaciju odnosno transplantaciju u smislu teorije prof. Voronova. Na klinici prof. Janelli-ja stvar je izvršena u augustu mjesecu 1930. Državni odvjetnik je podnio tužbu protiv sve 4 liječnika i protiv Lapegne. Najprije ih je riješio redovni sud 28. XI. 1931; zatim je apelacioni sud potvrdio istu osudu 30. IV. 1932. a nedavno je jednako pala odluka i kasacionog suda. Tom zgodom se o stvari mnogo diskutovalo po časopisima najviše s pravnog gledišta.

Mišljenje p. Gemellija ima vrijednost zbog toga, što je on sâm liječnik. Transplantaciji on s biološkog gledišta odriče neki uspješni učinak. Sposobnost za oplođivanje u slučaju staračke nemoći, ne može se steći na taj način. Može se tek za neko vrijeme popraviti umanjena ili ponestala endokrina funkcija seksualnih žlijezda. Osim toga nije dokazano, da onaj koji odstupa svoje žlijezde, ne čini toga bez uštrba po svoje zdravlje i po svoj organizam.

Za sud s moralnog gledišta treba uvijek stvar ispitati u pojedinom konkretnom slučaju. Osakaćenje sebe samoga u načelu je nedozvoljeno, jer mi nismo gospodari svoga tijela. Ako je bližnji u pogibelji života, može i sakaćenje biti dozvoljeno, ako mu se tim može život spasiti. Istina je, da je teško zamisliti takav konkretni slučaj, pa je zato njegova stvarna mogućnost u životu, čini se, neprovediva. Koji bi to organ mi mogli ustupiti, da njime bližnjemu spasimo život? I kakova bi to imala biti situacija, da naša amputirana ruka, noga, nos, oko, bubreg i dr. sigurno spasi bližnjega od smrti? Liječniku Gemelliju nije vjerojatno da može nastupiti takova situacija. Preostaju nam dakle samo slučajevi, gdje se ne radi o spasavanju života, nego o pomoći u bolesti ili slabosti. I jedna i druga dolaze od naravnog oslabljenja, od infekcije ili od ozlede. Da li ćemo u takovom slučaju moći dati sebe osakatiti za dobro bližnjega, valja uzeti u obzir sve okolnosti i prosuditi čin. U najviše slučajeva ne će biti moralno dozvoljeno dati sebi oduzeti koji organ, jer ne će biti potrebne proporcije između jednog dobra i drugoga. A nesumnjivo je, da je moralno nedozvoljena operacija u slučaju, o kakovom se radilo pred talijanskim sudovima.

III. Metoda Knaus-Ogino o kojoj sam svojedobno pisao u »Bogoslovskoj Smotri« (vidi B. S. br. 1/1932., br. 2/1932., br. 4/1932., br.

2/1934.), a tiče se pitanja o povremenoj sterilnosti žene, čini se, da je danas već postigla punu naučnu sigurnost. Izgleda, da je Providnost dozvolila, da se u toj po život čovječanstva važnoj stvari, približimo jednoj spoznaji, koja će olakšati teret mnogog inače poštenog i kršćanskog braka. Poteškoće, koje su postojale s biološkog gledišta, čini se, da su potpuno iščezle, pošto se u praksi pokazalo, da je račun u normalnim slučajevima posvema tačan. Münhenski ginekolog dr. A l b r e c h t napušta svoje protivno stajalište i priznaje to izrično u časopisu »Münchener medizinische Wochenschrift« od 27. X. 1933. K n a u s sa zadovoljstvom iznosi u br. 24. časopisa »Zentralblatt für Gynäkologie« od mjeseca lipnja 1933. i ponavlja ranije tvrdnje u toj stvari. U u knjizi, koju je izdao u mjesecu svibnju ove godine »Die periodische Fruchtbarkeit des Weibes« (Verlag Maudrich, Wien) donosi dokaze iz prakse za ispravnost svoje metode. Isto to čini S m u l d e r s u 7 izdanju na holandeskom jeziku svoje knjige, o kojoj smo govorili, čim je izašla u prvom izdanju. On donosi kao dokaz 61 kontrolirani slučaj, u kojima je kroz vrijeme od 3.2 i podruge godine polučena potpun uspjeh. Američki liječnici s Miller-Clinic u Hobartu to potvrđuju za 97 kontroliranih slučajeva. Knjigu američkog liječnika dr L e o L a t z a: »The rhythm of sterility and fertility in women« providila je crkvena vlast svojom dozvolom. Autor saopćuje o slučajevima, koji su doveli do željenog rezultata, gdje bračni drugovi kroz godine nisu imali djece; o potvrđama, koje govore o uspjesima u cilju očuvanja, te o činjenici, da je nakon rasprodanih 30.000 primjeraka knjige, stiglo tek 8 pritužbi, da metoda nije pouzdana. O toj se knjizi veoma pohvalno izrazio uvaženi katolički liječnik dr. G u c h t e n e e r e u Brüsselu, kao i o knjizi J. E. G e o r g a: »Eheleben und Kindersegen«, što je izašla na njemačkom i češkom jeziku s imprimaturom nadbiskupskog Ordinarijata u Beču.

Dr. Heilweck izvješćujući o tomu u br. 4. časopisa Theol.-prakt. Quartalschrift zagovara i jednu opreznu, diskretnu i razumnu propagandu s naše strane, dok se nisu na posao dali protivnici, koji svaku i najčestitiju stvar iskorišćuju protiv Crkve i kršćanskog morala.